

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Крамаренко Тетяни Володимирівни на дисертацію

Володавчик Вікторії Сергіївни

«Формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки», поданої на здобування наукового ступеня

кандидата педагогічних наук за спеціальністю

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження Вікторії Сергіївни Володавчик зумовлена стрімким інформаційним та науково-технічним розвитком суспільства, швидкоплинністю сучасного світу, що вимагає від фахівців різного профілю професійної мобільності. У цьому контексті перед закладами вищої освіти постає відповідальне завдання – забезпечити високопрофесійну підготовку майбутніх товарознавців, конкурентоспроможних на ринку праці, на основі формування у них професійної мобільності.

Зауважимо, що необхідність розв'язанні проблеми формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки визначається також низкою *суперечностей, визначених авторкою*, між:

- соціальним замовленням на фахівців у галузі товарознавства з високим рівнем професійної мобільності, що здатні розв'язувати складні спеціалізовані завдання в умовах мінливого ринку товарів, та недостатнім рівнем сформованості цієї якості у випускників спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність;

- новими нормативними вимогами до підготовки фахівців у галузі товарознавства та нерозробленістю теоретичних засад формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки;

– необхідністю формування професійної мобільності в майбутніх товарознавців та відсутністю відповідних педагогічних умов у процесі їхньої фахової підготовки.

Поступове розв'язання означених суперечностей робить актуальним дослідження В. С. Володавчик «Формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки», метою якого є теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки.

Соціальна і наукова значущість дослідження Вікторії Сергіївни підтверджується також його зв'язком з науковими програмами, планами й темами, які виконуються в Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Глибокий критичний аналіз стану розробленості проблеми формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у філософській, соціологічній, економічній, психологічній, педагогічній літературі дозволив Вікторії Сергіївни чітко визначити науковий апарат, що свідчить про належний рівень наукової компетентності здобувачки та може бути оцінений як чіткий, кваліфікований та лаконічно викладений.

Авторкою використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, які дали можливість грамотно представити результати теоретичного дослідження, організувати педагогічний експеримент та здійснити виважену перевірку значущості отриманих результатів на основі використання методів математичної статистики.

Дисертаційне дослідження В. С. Володавчик має класичну структуру та складається з двох логічно взаємопов'язаних розділів, що послідовно розкривають визначені у вступі мету і завдання.

Так, для реалізації поставлених завдань у першому розділі – «Теоретичні засади формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки» – В. С. Володавчик

схарактеризувала ступінь розробленості проблеми дослідження, розкрила сутність і структуру професійної мобільності майбутніх товарознавців, визначила критерії й показники її сформованості, проаналізувала сучасний стан сформованості професійної мобільності майбутніх товарознавців.

Вважаємо за потрібне наголосити, що проблема формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки недостатньо досліджена, тому дисертація, яка узагальнює особливості формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки, дає поштовх для подальшого накопичення наукових знань у цій галузі. На підставі глибокого теоретичного аналізу праць провідних науковців авторкою визначено ключове поняття дослідження – професійна мобільність майбутнього товарознавця – як інтегративна якість особистості, що становить динамічну комбінацію ціннісних орієнтацій (професійні цінності, мотиви, потреби), науково-теоретичних та операційних знань, умінь і навичок у галузі товарознавства та кон'юнктури ринку, індивідуально-психологічних якостей (критичність, аналітичність і гнучкість мислення, комунікабельність, емоційна стабільність, вольова рішучість, здатність до ризику, рефлексивність) та дозволяє самостійно й відповідально діяти в нестандартних ситуаціях, швидко приймати рішення з урахуванням ризиків, бути конкурентоспроможним в умовах мінливого ринку товарів.

До того ж, у першому розділі дисертації здобувачкою вдало обґрунтовано компоненти професійної мобільності майбутніх товарознавців: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, індивідуально-психологічний, активно-творчий, відповідно до яких розроблено критеріальну базу дослідження.

У другому розділі роботи авторка ретельно підійшла до обґрунтування педагогічних умов формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки, які сформулювала як: 1) створення аксіологічного середовища, що забезпечує спрямованість ціннісних орієнтацій студентів на професію товарознавця, як передумови стійкої мотивації на досягнення успіху й потреби постійного самовдосконалення в умовах мінливості

ринку товарів; 2) спрямування фахової підготовки на оволодіння системою науково-теоретичних та операційних знань у галузі товарознавства з метою розвитку критичності та гнучкості мислення як підґрунтя професійної мобільності; 3) забезпечення розвитку індивідуально-психологічних якостей як необхідних властивостей професійно мобільного фахівця в галузі товарознавства; 4) інтеграція змісту практик та майбутньої професійної діяльності товарознавця з метою формування практичних умінь і навичок, активності та креативності у вирішенні професійних завдань. У роботі розкрито шляхи реалізації розроблених педагогічних умов, що дозволило досягти більш високого рівня сформованості професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки, а також викладено аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. Узагальнення результатів дослідження засвідчило суттєву позитивну динаміку за рівнями сформованості професійної мобільності майбутніх товарознавців експериментальної групи. Вірогідність гіпотези дослідження авторка підтверджує за допомогою методів математичної статистики, зокрема критерію Пірсона χ^2 .

До суттєвих позитивів дисертаційного дослідження В. С. Володавчик варто віднести практичне впровадження вибірових освітніх компонентів «Професійна мобільність майбутнього фахівця» та «Soft skills сучасного товарознавця»; тренінгів «Професійна мобільність», «Професійне самовдосконалення», «Шлях до успіху»; комплексу вправ на розвиток критичності і гнучкості мислення; елементів дуальної освіти, патентів на корисну модель; діагностичного інструментарію тощо.

Основні наукові результати представлено в таблицях і рисунках (20 таблиць та 2 рисунки), що робить їх унаочненими. На позитивну оцінку заслуговує і той факт, що впровадження та апробація результатів дисертаційної роботи здійснювалися у трьох закладах вищої освіти, на чисельних міжнародних і всеукраїнських конференціях, а також у процесі розробки й обговоренні патентів на корисну модель.

Автореферат і наукові публікації В. С. Володавчик цілком відображають провідні положення та висновки, викладені в тексті дисертації. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Високо оцінюючи дисертаційну роботу В. С. Володавчик з позицій наукової новизни, теоретичного і практичного значення, зазначимо, що вона не позбавлена певних суперечних моментів, зокрема таких:

1. У процесі впровадження першої педагогічної умови авторка створює аксіологічне середовище в ЗВО, до якого включає внутрішніх та зовнішніх суб'єктів. У зв'язку з цим у нас виникло питання: яким чином здійснювався відбір зовнішніх суб'єктів та хто конкретно з них увійшов до аксіологічного середовища формування професійної мобільності майбутніх товарознавців.

2. Вважаємо, що під час умовного розподілу здобувачів освіти на контрольну та експериментальну групи авторці варто було обґрунтувати, чим саме зумовлений такий розподіл, адже контрольна група склала 197 осіб, а експериментальна – 215 осіб.

3. У дослідженні авторка послуговується достатньою кількістю літературних джерел, але значно обмежена кількість сучасних доробок з досліджуваної проблеми, виданих протягом 2015–2020 рр.

4. Під час знайомства з процесом розробки та впровадження третьої педагогічної умови виникло уточнювальне запитання до дисертантки: яким чином на освітніх програмах «Товарознавство і комерційна діяльність», «Товарознавство та експертиза в митній справі» здійснюється упровадження елементів дуальної освіти, що сприяли формуванню професійної мобільності майбутніх товарознавців.

5. У якості рекомендації радимо авторці теоретичний і методичний матеріал дисертаційної роботи доповнити необхідними елементами та оформити у вигляді методичного посібника для широкого використання в освітньому процесі ЗВО з підготовки фахівців різних спеціальностей.

Проте, сформульовані зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації.

Уважаємо, що сукупність теоретичних і практичних результатів, поданих у дисертації, дозволяє кваліфікувати запропоновану роботу як самостійне завершене дослідження. Отримані й науково обґрунтовані результати є актуальними і важливими для педагогічної науки і майбутніх товарознавців та в сукупності забезпечують розв'язання важливої наукової проблеми.

Отже, вважаємо правомірним зробити загальний висновок про те, що дисертація Володавчик Вікторії Сергіївни на тему «Формування професійної мобільності майбутніх товарознавців у процесі фахової підготовки» за актуальністю, змістом, отриманими результатами, обсягом та оформленням відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019, № 607 від 15.07.2020) щодо кандидатських дисертацій, а її авторка – Володавчик Вікторія Сергіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри філології

Дніпровського державного

аграрно-економічного університету

Т. В. Крамаренко

Т. В. Крамаренко